

نخستین شهرها چگونه به وجود آمدند؟

در درس گذشته، خواندید که با شروع کار کشاورزی، انسان‌ها به تدریج زندگی یکجانشینی را آغاز کردند و به این ترتیب، اولین روستاها به وجود آمدند. کشاورزی تغییر بزرگی در زندگی انسان ایجاد کرد. با رواج کار کشاورزی، مواد غذایی به اندازه‌ی کافی تولید و حتی ذخیره می‌شد. در نتیجه، دیگر همه‌ی افراد مجبور به کار کشاورزی نبودند. پس عده‌ای از مردم به کارهای دیگر مثل ساختن ابزارهای کشاورزی و قایق و نیز داد و ستد مشغول شدند. در نتیجه، تقسیم کار به وجود آمد. در آن زمان، داد و ستد به صورت مبادله‌ی کالا با کالا بود. برای مثال، اگر کشاورزی بیشتر از مصرف خود و خانواده‌اش گندم داشت، مقداری از آن را به کسی که ابزارهای کشاورزی می‌ساخت یا ظرف‌های سفالی تولید می‌کرد، می‌داد و وسیله‌ای را که به آن نیاز داشت، می‌گرفت.

داد و ستد در گذشته‌های دور

در گذشته‌های دور، وقتی تقسیم کار اجتماعی به وجود آمد، انسان‌ها نیازهای خود را از مبادله‌ی کالا با کالا برطرف می‌کردند.

برای مثال اگر کشاورزی، گندم زیاد داشت، مقداری از آن را به کسی که ابزار کشاورزی می‌ساخت، می‌داد و وسیله‌ای را که به آن نیاز داشت، می‌گرفت.

فعالیت

به نظر شما داد و ستد به صورت مبادله‌ی کالا با کالا چه مشکلاتی را به وجود آورد؟ بعدها برای

حلّ این مشکلات چه وسایلی اختراع شد؟

با گذشت زمان، جمعیت بعضی از روستاهای کنار رودها بیشتر شد و این روستاها به شهر تبدیل شدند. اولین شهرها در کنار رودهای پرآب به وجود آمدند.

پیدایش تمدن‌ها

با پیدایش شهرهای بزرگ، کم‌کم تمدن‌های بزرگ به وجود آمدند. تمدن‌ها سرزمین‌هایی بودند که ویژگی‌هایی داشتند. این ویژگی‌ها را در تصویر زیر مشاهده می‌کنید.

اداره‌ی این سرزمین‌ها، به عهده‌ی فرمانروایان بود. فرمانروایان برای برقراری نظم در سرزمین خود و اداره‌ی شهرها و روستاها قانون‌هایی وضع می‌کردند.

برخی از فرمانروایان به سرزمین‌های دیگر حمله و آن‌ها را تصرف می‌کردند تا قلمرو حکومتشان وسیع‌تر شود. رونق داد و ستد و نیاز انسان به نوشتن قراردادها و نگه داشتن بعضی اطلاعات، زمینه را برای اختراع خط فراهم کرد. اختراع خط در پیدایش تمدن‌ها و دوام آن‌ها نقش بسیار مهمی داشته است.

خط

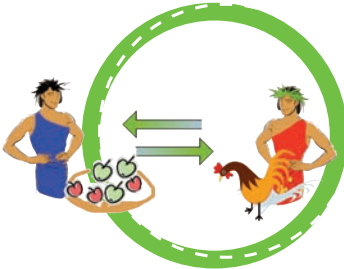
آثار هنری

حکومت و فرمانروا

داد و ستد

تمدن

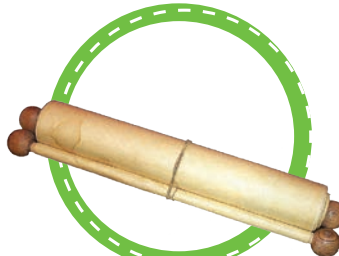
تقسیم کار و مهارت در کارها

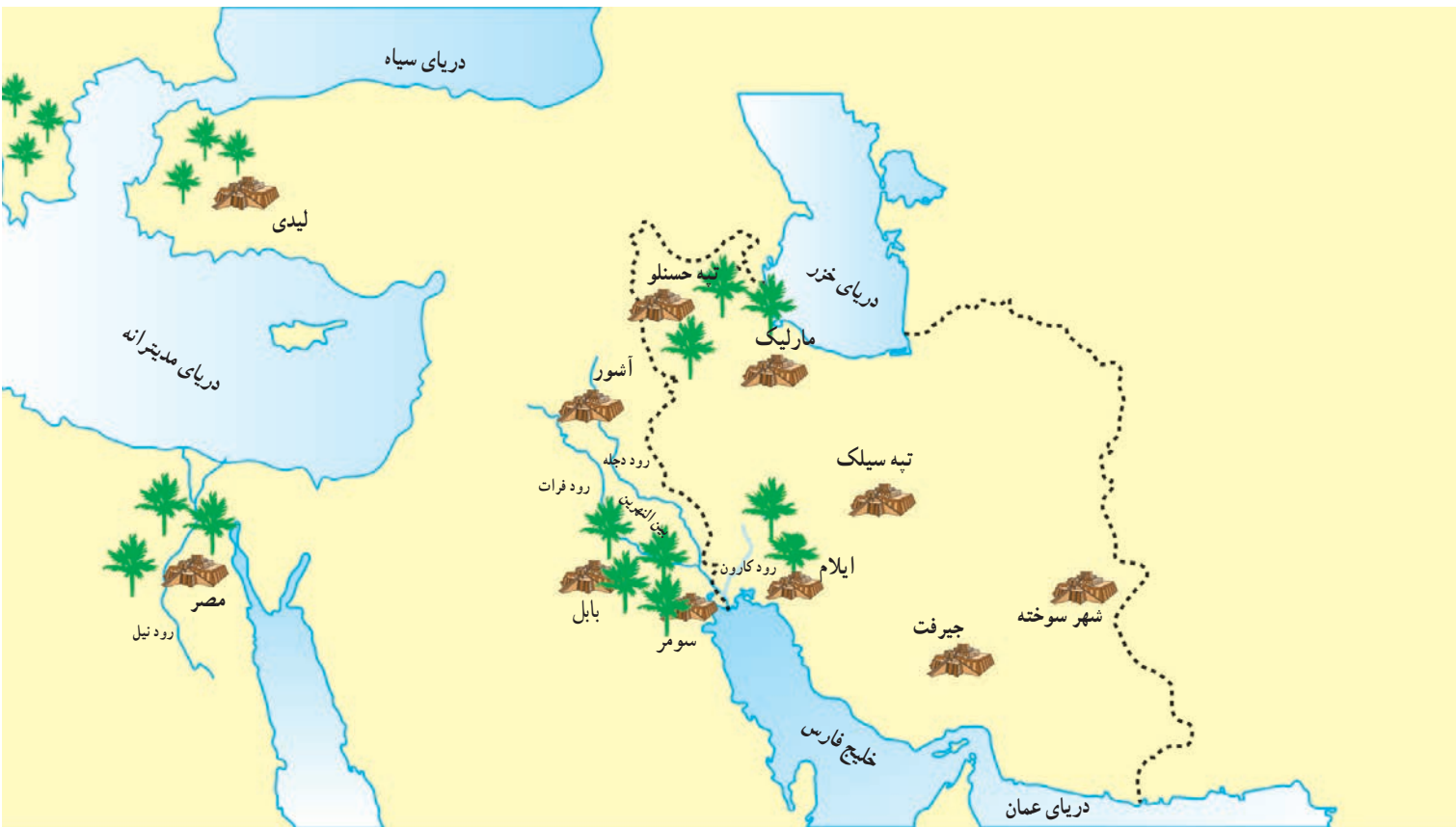
عقاید مذهبی

قانون و مقررات

به نقشه‌ی زیر توجه کنید. روی این نقشه تمدن‌هایی را مشاهده می‌کنید. همزمان با پیدایش تمدن‌های باستانی در ایران، در سرزمین بین‌النهرین (بین دو رود دجله و فرات) نیز تمدن‌هایی پدید آمدند.

فعالیت

- ۱- چند تمدن از روی نقشه نام ببرید.
- ۲- این تمدن‌ها در کنار کدام رودها پدید آمده‌اند؟
- ۳- دو تمدن باستانی را که در گذشته‌های دور در ایران پدید آمدند و از بین رفتند، نام ببرید.

تمدن ایلام

کشور ما محلّ پیدایش تمدن‌های گوناگونی بوده است. بیایید با یکی از این تمدن‌ها آشنا شویم.

تمدن ایلام حدود چهار تا پنج هزار سال پیش در ناحیه‌ای که امروز خوزستان نام دارد، پدید آمد.

یکی از پادشاهان ایلامی، شهر شوش را پایتخت قرار داد و این شهر به شهری بزرگ و آباد تبدیل شد. شهری که مزارع وسیع کشاورزی در اطراف آن و بازارهای بزرگی در داخل آن وجود داشته است.

مردم ایلام به کشاورزی، دام‌داری، فلزکاری، سفالگری، نجاری، مجسمه‌سازی، تجارت و... مشغول بودند.

در سرزمین ایلام پرستش‌گاه‌های (معابد) بزرگی ساخته شده بود که مردم در

آنجا خدایان ایلامی را عبادت می‌کردند. در آن دوره پرستش‌گاه‌ها را به صورت بناهایی عظیم در مکان‌های بلند می‌ساختند. پرستش‌گاه مشهور و عظیم چغازنبیل یکی از این بناهاست که امروزه می‌توان باقی‌مانده‌ی آن را در نزدیکی شهر شوش دید.

از لوح‌های گلی به‌جا مانده از آن روزگار می‌توان پی برد که ایلامی‌ها از خطّ میخی استفاده می‌کرده‌اند. البته پیش از اختراع خطّ میخی، ایلامی‌ها از خطّ تصویری استفاده می‌کردند. در خطّ تصویری، برای نوشتن هر چیز شکل آن را می‌کشیدند.

گردشگران در حال بازدید از معبد چغازنبیل که از دوره‌ی تمدن ایلام به‌جا مانده است. (استان خوزستان)

بخشی از دیوار چغازنبیل که روی آجرهای آن خط ایلامی ها دیده می شود.

ایلامی ها همواره در حال جنگ با همسایگان خود بودند؛
به خصوص با آشوری ها که به سرزمین آن ها حمله می کردند.

فعالیت

- ۱- روی نقشه نام رودی را که تمدن ایلام در کنار آن به وجود آمده است، پیدا کنید.
- ۲- تمدن ایلام در محدوده ی کدام استان امروزی ایران پدید آمده بود؟
- ۳- آیا تمدن ایلام ویژگی هایی را که در شکل صفحه ی ۳۷ آمده، داشته است؟ این ویژگی ها را بیان کنید.